

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI
SAMSATLI LUCIANUS
SEMPOZYUMU

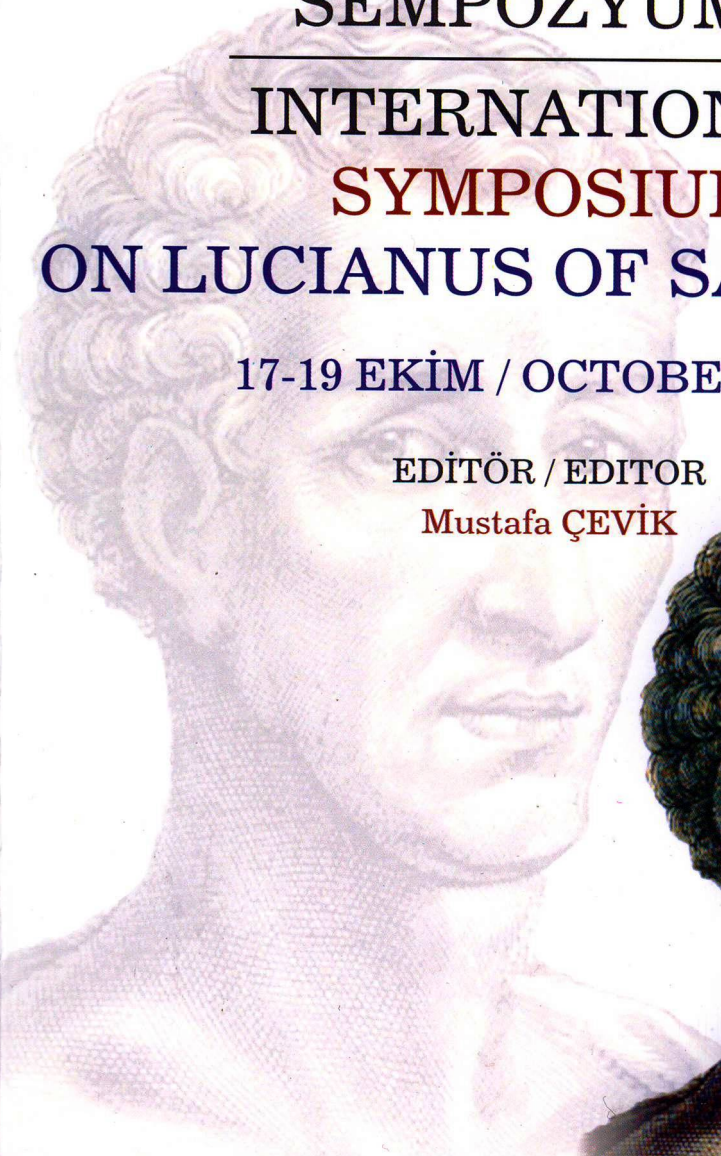

INTERNATIONAL
SYMPOSIUM
ON LUCIANUS OF SAMOSATA

17-19 EKİM / OCTOBER 2008

EDİTÖR / EDITOR

Mustafa ÇEVİK

ULUSLARARASI SAMSATLI LUCIANUS SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON LUCIANUS OF SAMOSATA

17-19 EKİM/OCTOBER 2008

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ YAYIN NO : 2

Editör : Mustafa ÇEVİK

Redaksiyon : Yrd. Doç. Dr. Bahir Selçuk
Yrd. Doç. Dr. Fatih Alkayış
Okt. Ahmet Şahin
Okt. Mustafa Toprak
Okt. Volkan Düzgün

ISBN : 978-605-60221-1-1

Tel : + 90 416 223 17 71 – 72
Belgegeçer : + 90 413 223 30 91
e-posta : bidb@adiyaman.edu.tr
www. @adiyaman.edu.tr

© 2009

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları
Adiyaman Üniversitesi'ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik,
fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve
Anı Yayıncılık'a katkılarından ötürü teşekkür ederiz.

SAMSATLI LUCIANUS'A GÖRE EDEBÎ METİN VE TARİHÎ METİN

Bahir SELÇUK*

Metin, başı ve sonu ile kapalı ve anlamlı bütünsel bir yapı oluşturan, dilsel göstergelerden oluşan sözlü ya da yazılı birim olarak tanımlanabilir.¹ Amaçları bakımından farklı şekillerde tasnif edilebilen metin türleri içerisinde edebî ve öğretici metinler de yer almaktadır. Duygu ve düşüncelerin dil vasıtasıyla estetik bir biçimde ifade edildiği söz ve söylem düzenine edebî metin; tarih incelemeleri sonucunda ortaya çıkan metinlere de tarihî metin denir.

Aristo'dan bu yana tarihî ve edebî metinlerle ilgili pek çok görüş belirtilmiştir. Bugün, tarih yazarının objektif olması, olayları olduğu gibi yansıtması gerektiği artık bir kural hâline gelmiş, edebî metindeki gerçeklikle dış dünyadaki gerçekliğin farklı olduğu kabul edilmiştir. Fakat ilk dönemlerden itibaren, edebiyat ve tarihin mitoloji ile olan ilişkileri nedeniyle edebî olanla tarihî olanın iç içe geçtiği, tarihçinin var olanı, şair ve yazarın da olması gerekeni yansıtması gerektiği olgusu, zaman zaman göz ardı edilmiştir.

Tarihi mitolojik unsurlardan arındırma çabası içinde yazılan ilk eser Herodotos'a aittir. Thukydides'in, Peloponnesoslular ile Atinalıların Savaşı adlı eseri de, bazı usûl ve teknikler ortaya koyma yönüyle dikkat çekmektedir.² Daha sonraki dönemlerde de gerçekçi ve eleştirel tarih

---

* Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, bahirselcuk@gmail.com.

¹ Doğan Günay, *Metin Bilgisi*, İstanbul 2003, s. 35.

² Tahir Erdoğan ŞAHİN, *Tarih Biliminin Tarihçesi Çerçevesinde; Çeşitli Tarih Felsefeleri, Postmodern Söylem ve Küresel Bağlamda Tarih'in Konumu*, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/sahin.htm> (30.11.2008-12.30).

yazımı için önemli adımlar atılmıştır. Bu yönde uğraş verenlerden biri de Lucianus olmuştur.

Lucianus, M.S. 120-180 yılları arasında yaşamıştır. Bugünkü Adıyaman iline bağlı Samsat'ta doğmuş olan Lucianus; İyonya, İtalya, Yunanistan gibi pek çok ülkeyi gezmiş ve Yunan edebiyatının en önemli mitoloji ve felsefe eleştirmenlerinden biri olmuştur. Onun eserlerinin başlıca amacı, insan ruhunun kötü ve bayağı taraflarını tenkit etmek, ilkçağın çok tanrılı din anlayışını çürütmektir. Seksen civarında eserden bahsedilen Lucianus üzerine Batı'da çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen, ülkemizde bu konuda ciddi bir araştırma yapılmış değildir.³

Adı retorik, hiciv, diyalog, bilim-kurgu kavramlarıyla anılan Lucianus, tarihî olanla edebî olanın iç içe geçtiği; gerçekte kurgunun birbirine karıştığı bir dönemde eserlerinde edebiyat ve tarihle ilgili düşüncelerini dile getirmiş, bu iki farklı alanın sınırlarını tespitte çalışmıştır. Türkçeye çevrilmiş olan⁴ “Düş Yahut Horoz, Sofra Yahut Lapithos’lar, Zeus’un Bozulması, Timon Yahut Yalkız, Yalanseven ve Olmuş Bir Öykü”de Lucianus; yer yer şiir, şiir dili ve şairlikle ilgili görüş ve eleştirilerini, konuştuğu kişiler aracılığıyla dile getirmiştir. Yine Lucianus, “Tarih Nasıl Yazılmalı” adlı eserinde her ne kadar tarih felsefesi yapmış olsa da, tarihî metinle edebî metni karşılaştırmış, tarih yazarlığı ile şairliğin/yazarlığın aynı şeyler olmadığını ifade etmiş, sanatkârane tarih anlayışına karşı çıkmıştır. Övgü, mübalağa ve sanat kaygısının tarihî metnin değil, şiir ve destan gibi edebî metinlerin özelliği olduğunu; tarihî metnin mitolojik unsurlardan ve övgüden uzak bir dil ve üslupla kaleme alınması gerektiğini belirtmiştir.

³ Samsatlı Lucianus, *Seçme Yazılar I*, Ankara 1944, s. IX-XI.

⁴ Bu çalışmada, Nurullah Ataç tarafından dilimize kazandırılmış olan “Samsatlı Lucianus, *Seçme Yazılar I*, Maarif Matb., Ankara 1944; Lucianus’tan *Seçme Yazılar II*, Maarif Matb., Ankara 1944; Lucianus, *Seçme Yazılar III*, Milli Eğitim Bas., Ankara 1949”de yer alan seçme eserlerden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada, Lucianus'un eserlerindeki önemli bazı dil ve üslûp özelliklerine dikkat çekildikten sonra, onun edebî metin ve tarihî metin kavramlarına bakış açısı yansıtılmaya çalışılacaktır.

Lucianus'un eserlerinin çoğunun -en azından dilimize kazandırılmış olanların- diyaloglar üzerine kurulu olduğu görülür.⁵ Lucianus, diyalog tekniğiyle metni tekdüzelikten kurtarmakta, kahramanların iç dünyalarını kendi ağızlarından yansıtmaktadır. Aynı zamanda kendisi bir bakıma sahneden çekilerek kahramanları farklı konular üzerine konuşturmakta, tartıştırmakta; onların eksik, kusurlu, gülünç yanlarını âdeta kendilerine söyleseltirmekte, kendisi de bazen bir kahraman olarak konuşmalara dâhil olmaktadır.

Lucianus, eserlerinde ince ve edebî bir ironi sergiler. Lucianus, en amansız eleştirilerinde bile bayağılığa düşmeden, sanatlı bir dille muhababını eleştirir. Mesela, insan yutan koca yılanlardan bahsetmiş olan bir tarihçiyi şu şekilde hicveder:

*Kendisi de oradaymış, gözleriyle görmüş; ama yüksek bir ağaca tırmanmış olduğu için kendini korumuş, bir kötülüğe uğramamış. İyi etmiş o yılanlara yaklaşmadığına, ne yapardık sonra? Bu savaşta kendi elceğizi ile nice büyük, parlak işler görmüş olan yüce bir tarihçiden yoksun kalırdık. Hani geçmiş olsun, büyük belalar atlattmış!*⁶

Lucianus'un önemli bir özelliği de bilim-kurgu alanında ilk eseri ortaya koymuş olmasıdır.⁷ Lucianus'un olağandışı olaylarla dolu seyahatnameleri yermek amacıyla yazdığı "Olmuş Bir Öykü (Gerçek Öykü)", aya yapılan bir yolculuğu anlatmaktadır. Yazarın kendisinin de olay örgüsü içinde yer aldığı bu eserde, kahramanların tamamı olağanüstü özelliklere sahip tanrı veya yarı tanrılar değil, sıradan insanlardır. Bun-

⁵ Edebî metinlerde sıkça rastladığımız diyalog tekniğine teologlar, felsefeciler de sıkça başvurmuştur. Platon'un Diyalogları bunun en tipik örneği sayılır.

⁶ Lucianus, "Tarih Nasıl Yazılmalı", *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.193.

⁷ Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara 2005, s.254.

lar, teknolojik imkânları kullanarak kendi arzularıyla bir gemi ile yola çıkarlar ve gezegenler arası seyahat ederler.⁸

Sadece dilimize çevrilmiş olan eserlerinden hareketle dikkat çektiğimiz bu hususlar, onun bütün eserleri incelendiğinde daha farklı boyutlar kazanacaktır. Bu çalışmada üzerinde durulacak esas husus, Lucianus'un edebî ve tarihî metinle ilgili düşünceleridir.

Lucianus'un edebî metin ve tarihî metinle ilgili düşünceleri ve eleştirileri içerik ve biçim yönüyle ele alınabilir.

A. İçerik Bakımından Edebî ve Tarihî Metin

Lucianus, tarihî metin ve “destan, masal, şiir” gibi edebî metinleri karşılaştırır. Özellikle tarih eleştirisi yaparken doğrudan ya da dolaylı olarak edebî metinlere göndermede bulunur. Yetiştirdiği dönemde çoğu zaman yan yana bulunan, bazen iç içe geçmiş olan tarihî ve edebî yöntem, uygulama ve söylemler Lucianus tarafından şiddetle eleştirilir.⁹ Lucianus bu düşüncelerini “Tarih Nasıl Yazılmalı” adlı eserinde ayrıntılarıyla dile getirir. Sadece eleştiride bulunmaz; çözüm yolları da önerir.

Lucianus'un eserleri tarandığında onun her iki metin türünü “gerçeklik-kurgu; övgü-yergi; teşbih ve mübalağa” ekseninde ele aldığı görülür.

1. Gerçeklik-Kurgu

Edebî metnin temelini kurgusal düzlem oluşturur. Sanatçı, üzerinde yaşadığı çevreyi, dış dünyayı kendi sanat gücüne göre değişim ve dönü-

⁸ Lucianus, “Olmuş Bir Öykü”, *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s. 215-276.

⁹ Sözlü kaynaklar, menşei belli olan veya olmayan, fakat ağızdan ağza söylenerek gelen tarihî şiirler, hikâyeler, efsaneler, destanlar, menkıbeler, vs.dir ki, bir kısmı daha sonra kaleme alınmıştır. Fakat hiçbir zaman yazılı kaynak olarak vücuda getirilmiş malzeme ölçüsünde güvenilir olamazlar. Bunlar ancak yazılı kaynakların bulunmadığı durumlarda veya onlara yardımcı olarak ve ihtiyatla kullanılmalıdır. Bkz. Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usûl*, İstanbul 1995.

şüme uğratur ve daha sonra çoğu zaman günlük dilden farklı, sanatlı ve estetik bir dille eserine yansır. Bu nedenle edebî metin, her şeyden önce bir sanat eseridir; bu kurgusallıktan dolayı o, hiçbir zaman tarih için birinci dereceden bir kaynak olamaz. Hâlbuki bilgi verme ve kaynaklık etme amacı taşıyan tarihî metinde esas olan gerçekleri objektif bir biçimde yansıtmaktır. Bu nedenle edebî metin, dilin sanatsal işlevine başvururken öğretme amacı güden tarihî metin, dilin temel anlama dayalı göndergesel işlevini kullanır.

Lucianus'tan çok önce Aristo, meşhur Poetika'sında tarih yazarı ve şair arasındaki farkı şu şekilde ifade eder:

*Şairin ödevi, gerçekten olan şeyi değil, tersine olabilir olan şeyi, yani olasılık veya zorunluluk kanunlarına göre mümkün olan şeyi ifade etmektedir. Tarihçi daha çok gerçekten olan şeyi ifade eder, şair ise olabilir olan şeyi ifade eder. Bunun için şiir, tarih eserine göre daha felsefi olduğu gibi, daha üstün olarak da değerlendirilebilir; çünkü şiir; daha çok genel olanı, tarih ise tek olanı tasvir eder.*¹⁰

“Tarihçinin biricik ödevi, olayları, oldukları gibi yazmaktır”¹¹ diyen Lucianus, gerçeklik kavramını somutlaştırmak için ayna benzetmesini kullanır ve tarihçi için şöyle der:

*Olaylar kendisinde nasıl beliriyorsa, öylece, yerlerini değiştirmeden, renklerini bozmadan yankılayacaktır. Tarihçi edebî metin ustası gibi değildir, o olmuş olan şeyleri anlatıyor, oldukları gibi söylemesi yeter.*¹²

Edebî metinle tarihî metin arasındaki en önemli fark, gerçeklik ve kurgu bağlamında göze çarpar. Lucianus, tarihî ve edebî metin ayrımında en fazla bu husus üzerinde durur, edebiyat için hoş gördüğü kurguyu, tarih için uydurma olarak nitelendirir, aynı zamanda tarih adına ortaya konan bu durumun yaygınlığına dikkat çeker ve şöyle der:

¹⁰ Aristoteles, *Poetika*, (Çev. İsmail Tunalı), İstanbul 2002, s. 30.

¹¹ Lucianus, “Tarih Nasıl Yazılmalı”, *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.199.

¹² Lucianus, *age*, s.205.

*Hadi diyelim ki ozanların yalan uydurmasını hoş gördük, ozanlıklarına bağışladık; ya koca koca kentlere, uluslara ne dersin? Onların da dil birliği edip ulu orta yalan söylemelerine gülmezsün de ne yaparsın?*¹³

Yine yazar, edebî metnin en önemli türü olan şiir ile tarihi metni kıyaslar. Şiir ilham ve hayal işidir, muhayyile gücü doğrultusunda şair, sınırsız bir özgürlük ortamına sahiptir:

Gene o tarihçiler hiç düşünmüyorlar ki şiirin, destanın ereği, kuralları başka; tarihinkiler başkadır. Tüm bir özgürlük alanı olan şiir bir tek yasa tanır ki o da şairin dileğidir; şair Musa'lara gönlünü açmıştır, içine onlardan doğanı söyler; canı isterse kanatlı atlar yaratır, bir arabaya koşar, dalgalar, başaklar üzerinde koşturur, kim karışır? Şairlerin, Zeus'u karalarla denizleri bir tek zincire bağlayıp kaldıranca zincir kopacak, acun düşüp tuz buz olacak diye korkuyor mu kimse? Agamemnon'u övmeye kalkınca da başı ile gözlerini Zeus'unakilere, göğsünü Zeus'un kardeşi Poseidon'un kine, belini Ares'in kine benzetmelerine de kimse karışmaz...¹⁴

2. Övgü-Yergi

Övgü ve yergi şairin işidir. Tarafsız olması gereken tarihçinin olay ve şahısların yanında veya karşısında olması onun objektifliğine gölge düşürür. Lucianus tarihî metindeki bu olumsuz durumu şu şekilde eleştirir:

Çoğu, olayları anlatmayı bir yana bırakır, önderleri, komutanları övmeye girişirler; kendi uluslarınınkini göklere çıkarır, yağlılarınınkini aşırıca kötüler, yerin dibine batırırlar. Oysaki tarih ile övgü arasında yalnız küçücük bir çit yoktur, koskoca bir duvar dikilmiştir; ikisinin arasında. Övgücü ancak övmeyi, övdüğü kimseyi eğlendirmeyi, hoşnut etmeyi düşünür; ereğine ulaşmak için yalana başvursa da olur.¹⁵

¹³ Lucianus, "Yalanseven", *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.137.

¹⁴ Lucianus, "Tarih Nasıl Yazılmalı", *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.176.

¹⁵ Lucianus, *age*, s.175-176.

Lucianus özellikle aşırı övgünün çıkar sağlama üzerine kurulu olduğuna işaret eder ve şöyle der:

Övdükleri kimselerin iyilik-dilerliğini kazanmağa çalışıyorlar, övmeyi o kerteye vardırıyorlar ki yaltaklandıklarını görmeyen göz kalmıyor. Övmenin de bir yolu yordamı vardır, dalkavukluğu gizleyebilmek gerektir; bunu bilmediklerinden, bir övmeye kalktılar mı birtakım inanılmayacak sözleri üst üste yığıyorlar, inanılmazlığı gidermeyi de beceremiyorlar.¹⁶

Lucianus, tarihî metinde yer alabilecek övgü için şu ölçüyü verir:

Bir tarih eserinde övgünün hiç yeri yoktur demiyorum; ama sırası gelince övmeli, gelecek yüzyıllar okurlarının, garibine gitmeyecek bir dille övmeli; kısacası... hep gelecek düşüncesiyle çalışmalıdır.¹⁷

Lucianus eserlerinin çoğu yerinde tarihçiler tarafından olağanüstü özellikler ile donatılmış tanrılarla alay eder.

3. Teşbih ve Mübalağa

Edebiyatta metne estetik bir değer katan ve metnin kurmaca boyutuna katkıda bulunan benzetme ve mübalağa, tarihî metni özünden koparan bir eylemin habercisidir. Lucianus, tarihi metin için problem olan bu durumu şöyle izah eder:

Bir nesneyi güzel gösteren, o nesneye özgü olandır; sen, bir nesneye özgü olanı kalkıp başka bir nesneye götürürsen, böyle aykırı kullanım yüzünden biçimsizleşir...¹⁸

Yine edebî metin için âdeta bir takı olan mübalağa; tarihi metin için bir kusurdur. Özellikle masal türünde zirveye ulaşan mübalağayı nazara veren Lucianus, bir benzetme ile düşüncelerini somutlaştırır:

¹⁶ Lucianus, *age*, s.179.

¹⁷ Lucianus, *age*, s.178.

¹⁸ Lucianus, "Tarih Nasıl Yazılmalı", *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.179.

Demek ki şiirde aranacak erdemlerle tarihte aranacak olanları birbirlerinden ayırmamak, şiirin bezekleri sayılan masalın, övgünün abartmalarını tarihe sokmaya kalkmak büyük, çok büyük bir kusurdur. Çınar gibi gürbüz, etleri sert bir güreşçiyi bir yosmanın al giysileriyle donatır, yüzüne düzgünle üstübeç çalarsan ne olur? Söyle Herakles aşkına! Gülünç etmez misin? Onuru bir paralık olmaz mı o güreşçinin?¹⁹

Lucianus, mübalağalı bir dil kullanmış olan bir tarihçiyi şu şekilde eleştirir:

*Benim söylediğim tarihçilerin yaralıları, ölüleri anlatması var, inanılacak şey değil, birbirinden tuhaf, ayağının başparmağından yaralanan bir kişi hemencecik ölüvermiş, Priscus bir bağıırınca düşmanlarından yirmisinin ödleri kopmuş da cansız yere serilivermişler.*²⁰

B. Dil ve Üslûp Bakımından Edebî ve Tarihî Metin

Dil; edebiyat ve tarihin ifade aracıdır. Ama bunun yanında dil, edebî metnin aynı zamanda malzemesidir. Edebî metinde kullanılan dil, yapma bir dildir, sanat ve estetik gayesi taşır. Fakat tarih metninde kullanılan dil, dilbilimdeki tabirle göndergesel işleve sahip bir dildir. Tek gayesi vardır, o da olayı olduğu gibi aksettirmektir. Bu nedenle çağrışımsal ve duygusal bir anlatım tercih edilmez.

Lucianus, edebî metin ve tarihi metin karşılaştırmasında en fazla içerik üzerinde durur. Biçim yönünden sadece kullanılan dile dikkat çeker. Bu iki türün dil ve ifade ediş bakımından benzer olduğunu; fakat yine de tarihçinin dikkatli davranması gerektiğini söyler. Aristo bu hususta:

*Tarih yazarı ve şair, biri düz yazı, öteki nazım yazdığı için birbirlerinden ayrılmazlar, çünkü Herodotos'un eserinin mısralar haline getirilmiş olduğu düşünülebilir; bununla birlikte, ister nazım, ister düz yazı halinde olsun, Herodotos'un eseri bir tarih eseridir.*²¹ der.

¹⁹ Lucianus, "Tarih Nasıl Yazılmalı", *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.176.

²⁰ Lucianus, *age*, s.186.

²¹ Aristoteles, *age*, s. 30.

Lucianus; şiir ile tarih metindeki anlatım biçimini “Ancak şiire yakışacak sözleri tarihe de kullananlara ne diyelim, Philon? Onları nereye koyalım? Mancınıktan gelen taşın sarsmasıyla yıkılan tabyanın gürültüsü gökleri tuttu gibi sözler söylüyor.”²² şeklinde karşılaştırır. Tarihin şiirsel ifadesine karşı çıkar. Yine dilin kullanımı ile ilgili olarak:

*Sözlerin dizilmesine gelince, o işin de ustalıklı yapılması gerekir; ılımlılıktan ayrılmaya gelmez. Hatiplerin sözlerinde bir uyum, bir ahenk vardır, tarihçinin yazısında da öyle bir ahenk bulunmalıdır, ondan pek ayrıldı mı sözlerine bir sertlik gelir, okuyanı rahatsız eder; ama şiir gibi ahenkli olması da doğru değildir; bunların biri bir kusurdur, öteki ise kulağa hoş gelmez.*²³ biçiminde bir yaklaşımda bulunur.

Lucianus, eski tarihçilerin; anlattıklarından ziyade anlatım biçimiyle, şiirsellikle halkı kandırdıklarını Tykhiades’e söyletir:

*Heredotos’u Knidoslu Kresias’ı, onlardan da önce ozanları, Homeros’u sen benden iyi bilirsin; o ünlü yazarların hepsi de yazılarında yalan söylemiş, kendilerini dinleyenleri aldatmışlar; yazıları güzel olduğu için, koşukları pürüzsüz olduğu için kuşaktan kuşağa geçip bize dek gelmiş, bizi de aldatıyor.*²⁴

Lucianus, edebî metin ve tarihî metin arasındaki dil ve üslûp ilişkisini edebî bir dille şu şekilde somutlaştırır:

Tarihçinin şairlikten de payı olması gerekir, şairlerin erdemlerini de edinmelidir. Karşı karşıya dizilmiş, birbirine saldıran orduları, çarpışmaları, deniz savaşlarını anlatacak; bütün bunları söylerken, değişimde bir büyüklük, bir yükseklik aranmaz mı? Kendisinde bir şiir esini bulunmalı ki yelkenlerini şişirebilsin, gemisini dalgaların üzerinde tutarak ilerletebilsin. Ama sakın yeryüzünden ayrılmamasın; konunun güzelliğine, büyüklüğüne yükselmeli, elinden geldiğince o güzelliği, o büyüklüğü benimsemeli ama bunun için kendisinin bir tarihçi olduğunu unutmamalı, yersiz coşkunluklara kalkışmamalı, yoksa saçmalamaya başlar, ... Kendisini tutmayı, ılımlı olmayı

²² Lucianus, “Tarih Nasıl Yazılmalı”, *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.187.

²³ Lucianus, *age*, s.203.

²⁴ Lucianus, “Yalanseven”, *Seçme Yazılar III*, Ankara 1949, s.136.

*bilmelidir, söz söylemek de ata binmek gibidir, yiğitlik göstereceğim diye hayvanın gemi azya almasına bırakmaya gelmez. Düşüncen at koşturacakmış, koştursun; ama deyişin yaya yürüsin, koşuda geri kalmamak için de hayvanın kamçısını elinden bırakmasın.*²⁵

Lucianus'un tarihî metinlerde karşı çıktığı unsurlardan biri de tasvirlerdir. Edebî metinlerde varlık, kavram ya da nesneyi canlandırmak, ayrıntıları nazara vermek amacını taşıyan tasvir, tarihî metinde esas noktaların gözden kaçmasına sebep olabilir: "Tarihçi küçük şeyleri, öyle pek gerekli olmayan şeyleri çabucak geçip büyük olaylar üzerinde durmalıdır; yani birçok şeyi anlamayı başarmalıdır."²⁶

Yazar, tarihçinin tasvirleri sadece olayla ilgisi nispetinde yapması gerektiğini söyler:

*En kısa geçilmesi gereken yerler dağ, kale, ırmak betimlemeleridir; tarihçi onları uzatırsa kendisinin yazarlıkta usta olduğunu koltuklarını kabarta kabarta göstermeğe kalkışmış, tarihi unutup kendi çıkarını aramış demektir.*²⁷

SONUÇ:

Lucianus, hem eserlerindeki özgün dil ve üslup hem de tarih ve edebiyat ile ilgili düşünceleri ile dikkat çeken önemli bir düşünürdür. Çalışmanın amacı gereği ana hatlarıyla dikkat çekilmiş olan bu hususlar, Lucianus'un eserlerinin tamamı tarandıktan sonra daha ayrıntılı bir hâl alacaktır.

Lucianus'un yetiştiği dönemde hikâyeci tarih anlayışı zirvededir. Günübürlük olaylarla ilgilenen ve kendisini odak noktası olarak gören tarihçileri şiddetle eleştiren Lucianus, onlara çözüm yolları önerir. Tarih

²⁵ Lucianus, *age*, s.202-203.

²⁶ Lucianus, *age*, s.208.

²⁷ Lucianus, *age*, s.208.

yazarının geleceği esas alması ve tarihî metnin edebî metinden ayrı olması gerektiğini söyler.

Günümüz tarih ve edebiyat teorilerine baktığımızda Lucianus'un yaklaşık iki bin yıl önce dile getirdiği bu düşüncelerin, bugün edebiyat ve tarih bilimlerinin esasını oluşturduğu görülür. Lucianus ve eserleriyle ilgili çalışmalar ve araştırmalar derinleştikçe onun edebî ve tarihî düşüncenin tekâmül seyri içindeki yeri ve önemi daha belirginleşecektir.

Bibliografya

- Aristoteles (2002), *Poetika*, (Çev. İsmail Tunalı), 10. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ataç, Nurullah (1944), *Samsatlı LUCIANUS, Seçme Yazılar I*, Ankara: Maarif Matbaası.
- ..... (1944), *LUCIANUS'tan Seçme Yazılar II*, Ankara: Maarif Matbaası.
- .....(1949), *LUCIANUS, Seçme Yazılar III*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bernheim E. (1936), *Tarih İlmine Giriş-Tarih Metodu ve Felsefesi* (Çev. M. Şükrü Akkaya), İstanbul: Devlet Basımevi.
- Çetin, Nurullah (2005), *Roman Çözümleme Yöntemi*, 3. Baskı, Ankara: Öncü Kitap.
- Günay, Doğan (2003), *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Kütükoğlu, Mübahat S. (1995), *Tarih Araştırmalarında Usûl*, 4. baskı, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- ŞAHİN, Tahir Erdoğan, *Tarih Biliminin Tarihçesi Çerçevesinde; Çeşitli Tarih Felsefeleri, Postmodern Söylem ve Küresel Bağlamda 'Tarih'in Konumu*, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/sahin.htm> (30.11.2008-12.30).